

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2020/21:SfU1y

Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2019

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 12 mars 2020 att uppmana övriga utskott att yttra sig över regeringens skrivelse 2019/20:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2019 och eventuella följdmotioner. I skrivelsen lämnar regeringen en redovisning av vilka åtgärder den har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till regeringen. Inga motioner har väckts med anledning av skrivelsen.

Socialförsäkringsutskottet redovisar i detta yttrande sina överväganden i fråga om behandlingen av de riksdagsskrivelser som gäller utskottets beredningsområde.

Utskottet anser att regeringens redovisning i allt väsentligt ger en rättvisande bild av hur riksdagens skrivelser har behandlats och delar regeringens bedömningar när det gäller de tillkännagivanden som berör utskottet.

I yttrandet finns två avvikande meningar (M, SD, KD).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I regeringens skrivelse 2019/20:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2019 redovisar regeringen behandlingen av 27 riksdags-skrivelser i ärenden som har beretts av socialförsäkringsutskottet. Följande 9 riksdagsskrivelser har enligt redogörelsen inte slutbehandlats:

- 2016/17:144 om felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen
- 2016/17:236 om förstärkt arbete mot missbruk av reglerna för arbetskrafts-invandring
- 2016/17:318 om ytterligare åtgärder för arbetskraftsinvandringen
- 2017/18:41 om möjlighet att avstå från återkallelse av uppehållstillstånd för arbete vid mindre avvikelser
- 2017/18:124 om stärkt rehabiliteringskedja i sjukförsäkringen
- 2017/18:208 om att förkorta handläggningstiderna för arbetsstillstånd och om förstärkt arbete mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring
- 2017/18:329 om att skärpa regelverket för efterlevandestöd
- 2018/19:145 om översyn av det försäkringsmedicinska beslutsstödet och Försäkringskassans modell för försäkringsmedicinsk analys
- 2018/19:177 om utvisning på grund av brott.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen lämnar utförliga redogörelser för sin behandling av riksdagens tillkännagivanden. När det gäller frågan om regeringens handläggningstider kan utskottet notera att det finns ett antal tillkännagivanden som har beretts under lång tid. Även om en längre handläggningstid kan vara motiverad till följd av tillkännagivandets innehåll vill utskottet påminna om att det är av stor vikt att regeringen behandlar riksdagens tillkännagivanden med den skyndsamhet som krävs samt att regeringen så långt det går redovisar planerade åtgärder och när ett tillkännagivande kan antas vara slutbehandlat. Samtidigt har utskottet förståelse för att den pågående pandemin och dess följdverkningar har inneburit en ökad arbetsbörda för regeringen. Utskottet har i övrigt inget att anföra med anledning av regeringens skrivelse.

Stockholm den 17 september 2020

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Linda Lindberg (SD), Teresa Carvalho (S), Solveig Zander (C), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Julia Kronlid (SD), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Arin Karapet (M), Christina Høj Larsen (V) och Annika Hirvonen Falk (MP).

Avvikande meningar

1. Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2019 (M, KD)

Maria Malmer Stenergard (M), Katarina Brännström (M), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Hans Eklind (KD) och Arin Karapet (M) anför:

I regeringens skrivelse 2019/20:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2019, den s.k. skrivelse 75, redovisas ett antal tillkännagivanden om arbetskraftsinvandring som inte slutbehandlade. Vi har när det gäller flera av dessa ärenden tidigare understrukt vikten av att regeringen snarast vidtar konkreta beredningsåtgärder och tillgodoser tillkännagivandena (se yttr. 2018/19:SfU3y).

Som exempel kan nämnas riksdagens tillkännagivande om att regeringen bör säkerställa att det görs en helhetsbedömning vid handläggningen av uppehållstillstånd för arbete (rskr. 2016/17:318). Regeringen anger i fråga om tillkännagivandet att en sådan ordning redan gäller. I den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet uttalas emellertid att problemet med kompetensutvisningar, dvs. utvisningar på grund av brister eller avvikelser som är försumbara och ursäktliga, måste lösas. Redan mot den bakgrunden finns det anledning att ifrågasätta regeringens bedömning i denna del.

Regeringen anger vidare att en särskild utredare den 6 februari 2020 fick i uppdrag att se över delar av regelverket för arbetskraftsinvandring och överväga om ytterligare åtgärder bör vidtas (dir. 2020:8). Utredningsdirektiven, som alltså beslutades över två år efter riksdagens beslut, omfattade dock inte den för tillkännagivandet centrala frågan om att författningsförslag ska lämnas för att få kompetensutvisningarna att upphöra. Det var inte förrän riksdagen, med anledning av ett initiativ från utskottets sida, i ett tillkännagivande uppmanade regeringen att besluta om nya direktiv som frågan lyftes in i utredningen (bet. 2019/20:SfU25, rskr. 2019/20:198). I tillkännagivandet angavs att tilläggsdirektiven skulle meddelas senast den 1 maj 2020. Beslutet om tilläggsdirektiv (dir. 2020:69) fattades först den 25 juni 2020 och efter att en granskning begärts av om det ansvariga statsrådet brustit i sin skyldighet att följa riksdagens tillkännagivande och återrapportera till riksdagen (KU-anmälan 2019/20:37, dnr 2095-2019/20). För den händelse att regeringen inte avser att tillgodosätta ett tillkännagivande inom en angiven tidsgräns bör den underrätta riksdagen och ange skälen för detta (se bet. 2015/16:KU21 s. 7). Även med beaktande av den pågående pandemin finner vi det anmärkningsvärt att en sådan underrättelse inte kunde lämnas före fristens utgång. Frågan om

regelverket för arbetskraftsinvandring och kompetensutvisningar behandlas även i ett annat icke slutbehandlat ärende, riksdagsskrivelse 2017/18:41.

I såväl riksdagsskrivelse 2016/17:236 om förstärkt arbete mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring som riksdagsskrivelse 2016/17:318 om ytterligare åtgärder för arbetskraftsinvandringen återfinns tillkännagivanden om att införa direktåtkomst för Migrationsverket till vissa uppgifter hos andra myndigheter. När det gäller denna fråga anger regeringen att en dialog har förts med Migrationsverket för att uppnå syftet att informationsutbytet mellan myndigheterna ska fungera på ett tillfredsställande sätt. I en hemställan från Migrationsverket som kom in till regeringen under 2019 angav verket bl.a. att det är möjligt att konstruera informationsöverföringen som ett utlämnande på medium för automatiserad behandling i stället för direktåtkomst, och att såväl Migrationsverket som de utlämnande myndigheterna anser att det är den konstruktion som bör väljas för den nu aktuella informationsöverföringen. De efterfrågade förordningsändringarna beslutades av regeringen den 20 februari 2020. Regeringen hänvisar även till utredningen som tillsattes den 6 februari 2020 (dir. 2020:8).

Redan i fjolårets yttrande över skrivelse 75 (yttr. 2018/19:SfU3y) framhöll utskottet att det är angeläget att regeringen slutligen verkställer riksdagens båda beslut. Att i lag ge Migrationsverket möjlighet att ha direktåtkomst är något som även har föreslagits av flera utredningar (se bl.a. SOU 2017:37 och Ds 2017:3). Eftersom regeringen, trots att det har gått drygt tre år sedan riksdagen beslutade om det första tillkännagivandet inte har tagit fram något sådant förslag om direktåtkomst för Migrationsverket har utskottet under 2020 beslutat att inleda beredningen av ett förslag till utskottsinitiativ med skarpa lagförslag om direktåtkomst för Migrationsverket hos vissa andra myndigheter.

I ett relativt nytt ärende från riksmötet 2018/19 som gäller utvisning på grund av brott (rskr. 2018/19:177) har regeringen efter ett drygt år beslutat om utredningsdirektiv (dir. 2020:44). Med hänsyn till att frågan är mycket angelägen är det alltför lång tid. Vi ser dock positivt på att en utredning har tillsatts och ser fram emot att ta del av utredningens resultat.

Riksdagsskrivelse 2017/18:208 om att förkorta Migrationsverkets handläggningstider för arbetstillstånd har också den redovisats som inte slutbehandlad (se även rskr. 2016/17:318 som behandlar liknande frågor). Trots att de tillkännagivanden som omfattas av nämnda beslut till sin karaktär är sådana att de svårigen kan tillgodoses omgående anser vi att regeringen under de gångna åren borde ha gjort större ansträngningar för att nå målet om kortast möjliga handläggningstider utifrån ärendets beskaffenhet.

På socialförsäkringens område ska ytterligare två ärenden nämnas särskilt: dels riksdagsskrivelse 2016/17:144 om felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen, dels riksdagsskrivelse 2017/18:124 om stärkt rehabiliteringskedja. För det förstnämnda ärendet anges att ett utredningsuppdrag slutredovisades den 12 december 2019 genom betänkandet Samlade åtgärder för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2019:59) och att

ärendet fortfarande är föremål för beredning i Regeringskansliet. Vi anser att det hade varit önskvärt om regeringen kunnat ange en närmare plan för ärendets fortsatta behandling och när det kan väntas vara slutbehandlat. För det andra ärendet om stärkt rehabiliteringskedja anger regeringen endast att den ska återkomma i frågan i en kommande budgetproposition. Vi finner det anmärkningsvärt att regeringen ännu inte vidtagit någon konkret beredningsåtgärd trots att mer än två år har gått sedan riksdagens beslut. Motsvarande gäller för riksdagsskrivelse 2017/18:329 om att skärpa regelverket för efterlevandestöd.

2. Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2019 (SD)

Linda Lindberg (SD), Julia Kronlid (SD) och Jonas Andersson i Skellefteå (SD) anför:

Regeringen har i skrivelse 2019/20:75 redovisat hur man hanterat riksdagens tillkännagivanden. Av skrivelsen framgår att ett flertal tillkännagivanden har lämnats utan åtgärd från regeringens sida under flera år. Regeringen har i vissa fall, som också utskottsmajoriteten framför, redogjort för vad avsaknaden av åtgärder berott på. Det är dock ostridigt att exempelvis tillkännagivandena om direktåtkomst för Migrationsverket till vissa uppgifter hos andra myndigheter (rskr. 2016/17:236 och rskr. 2016/17:318) har varit bindande för regeringen ända sedan april 2017. Först i februari 2020 vidtog regeringen vissa åtgärder, och det efter en särskild hemställan från Migrationsverket samt ett förslag till utskottsinitiativ i socialförsäkringsutskottet.

Regeringens senfärdighet med att tillgodose riksdagens beslut kan inte anses vara förenligt med principen om regeringens ansvar inför riksdagen. Det måste naturligtvis finnas rimliga möjligheter för regeringen att bereda ärenden och invänta utredningar innan formella beslut fattas. Regeringens skrivelse visar dock att regeringen har gått utöver vad som kan anses vara en rimlig handläggningstid. Det gäller inte minst i fråga om riksdagens tillkännagivanden rörande den utomordentligt viktiga frågan om kompetensutvisningar (rskr. 2016/17:318 och rskr. 2017/18:41).

På det socialförsäkringspolitiska området anser vi det vara mycket angeläget att regeringen skyndsamt återkommer med en tydlig plan på åtgärder i ärendet som rör riksdagsskrivelse 2016/17:144 om felaktiga utbetalningar. Regeringen har tagit för lång tid på sig att utreda denna fråga, som är av stor vikt eftersom de felaktiga utbetalningarna uppgår till stora belopp varje år. Detsamma gäller riksdagsskrivelse 2017/18:329 i den del som avser efterlevandestöd som lämnas till barn som bor i hem för vård eller boende (HVB) eller liknande, där regeringen endast framför att en promemoria med förslag på åtgärder ska tas fram under 2020.

Riksdagsskrivelse 2018/19:145 avser den mycket angelägna frågan om översyn av det försäkringsmedicinska beslutsstödet. Vi anser att regeringen

bör se över möjligheten att tidigarelägga slutredovisningen av ärendet, som i nuläget inte beräknas vara klar förrän i oktober 2021.